

KEREM ÇALIŞKAN. 1950 Balıkesir doğumlu. 1970’de İstanbul Alman Lisesi’nden mezun oldu.

Gazeteciliğe *Aydınlık* gazetesi İşçi-Sendika servisinde (1977-80) başladı.

1983-1992 arasında *Cumhuriyet* gazetesinde editörlük, dizi yazarlık şefliği ve yazışmaları müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1992-94 arasında *Sabah* gazetesi yazışlarında çalıştı.

Kurucu ekibi arasında bulunduğu *Yeni Yüzyıl* gazetesinin yazışmaları müdürlüğünü yaptı. (1994-98)

1999-2001 yılları arasında *Yeni Yüzyıl*’dan ayrılan ekiple birlikte kurduğu NTVMSNBC internet haber sitesini yönetti.

2001-2005 arasında *Tempo* dergisi genel yayın yönetmenliğini yaptıktan sonra Hürriyet Avrupa’nın yayın yönetmeni olarak Frankfurt’ta bulundu (2005-2008). 2009’da bir süre Hürriyet yazışmaları müdürü olarak görev yaptı. 2009-2011 yıllarında euractiv.com.tr haber sitesi yayın yönetmeni oldu.

2013 Ocak-Ekim ayları arasında *Yurt* gazetesi bünyesindeki *Bağımsız* dergisinin yayın yönetmeni oldu. Temmuz 2014’e kadar *Yurt* gazetesi yayın direktörlüğünü üstlendi. Halen serbest gazetecilik yapan Çalışkan, Alman şairi Bertolt Brecht’in *Aşk Şiirleri* ve *Tiyatro Şiirleri* ile Alman sinema yönetmeni Wim Wenders’in biyografi kitabını Türkçeye kazandırdı.

Son dönemde yakın tarihe yönelik çeşitli analiz ve derlemeler üzerine çalışıyor. Bu kapsamda 100 Yılla Yüzleşme dizisinden üç kitabı yayımlandı: *100 Yılın Rövanşı*; *100 Yılın Darbesi-Babıâli Baskını* ve *100 Yılın Örgütü-İttihat ve Terakki*; *Herkes İçin Osmanlı* (2016); Yazarın *Alman Cihadı ve Ermeni Sürgünü* (Remzi Kitabevi 2015); *M. Kemal’in İsyân Muhtırası* (2017) araştırma kitapları ile *İstanbul* (Friedrich Schrader, Remzi Kitabevi 2015) adlı çevirisi vardır.

KEREM ÇALIŞKAN

MİRAS

Atatürk'ün 7 Emaneti

*Vatan, Meclis, Ordu,
Cumhuriyet, Laiklik,
Kadın Hakları, Türk
Kimliği*

Remzi Kitabevi

MİRAS / Kerem Çalışkan

© Remzi Kitabevi, 2017

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Öner Ciravođlu

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1809-8

BİRİNCİ BASIM: Ekim 2017

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 12068 / Tel (212) 629 0615

Cilt: Çifçi Mücellit, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

5. Cad. No: 24-25 Bağcılar-İstanbul

Tel (212) 629 4783

BENİM MANEVÎ MİRASIM BİLİM VE AKILDIR

Ben, manevî miras olarak hiçbir nass-ı kati, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevî mirasım, bilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü zorluklar önünde, belki gayelere tamamen eremediğimizi, fakat asla taviz vermediğimizi, akıl ve bilimi rehber edindiğimizi tasdik edeceklerdir. Zaman süratle dönüyor, milletlerin, cemiyetlerin, bireylerin saadet ve bedbahtlık anlayışları bile değişiyor. Böyle bir dünyada, asla değişmeyecek hükümler getirdiğini iddia etmek, aklın ve bilimin gelişimini inkâr etmek olur. Benim, Türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra, beni benimsemek isteyenler, bu temel mihver üzerinde akıl ve bilimin rehberliğini kabul ederlerse, manevî mirasçılarım olurlar.

Mustafa Kemal Atatürk

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM
O, Bize VATAN Verdi 11
2. BÖLÜM
O, Bize MECLİS
(Türkiye Büyük Millet Meclisi) Verdi 47
3. BÖLÜM
O, Bize ORDU
(Türk Silahlı Kuvvetleri)Verdi 75
4. BÖLÜM
O, Bize CUMHURİYET
(Türkiye Cumhuriyeti) Verdi 109
5. BÖLÜM
Atatürk Bize LAİKLİK Verdi.....139
6. BÖLÜM
Atatürk Bize KADIN HAKLARI Verdi.....179
7. BÖLÜM
Atatürk Bize TÜRK KİMLİĞİ Verdi.....211

ÖNSÖZ

Atatürk'ün büyük bir mucize olarak Osmanlı'nın yıkıntısından kurtarıp 1923'te kurduğu Türkiye Cumhuriyeti 100. yılına yaklaşıyor.

Bugün Türkiye birçok alanda hâlâ Atatürk'ün attığı sağlam temeller üzerinde ayakta duruyor. Atatürk'ün bize, gelecek kuşaklara miras bıraktığı bu değerler, tükenmez bir hazine gibi 100 yıl sonra toplumu hâlâ besliyor ve canlı tutuyor.

Büyük önderin bıraktığı en temel manevi miras kuşkusuz 'Akıl ve Bilim'dir. Kitabın girişine aldığımız sözleriyle büyük önder bunu açıkça ifade etmiştir. Ancak bu manevi mirastan sadece Atatürk'e ve onun gösterdiği 'akıl ve bilim' yoluna inananlar yararlanabilir.

Atatürk'ün bir de maddi mirası vardır. Bu, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak dünyaya gelen her bireyin doğuştan sahip olduğu kurumlar ve değerlerdir.

Bu kitapta, bazısı soyut kurum ve kavramlar olduğu için, bazen değeri yeterince anlaşılmayan bu miras, Atatürk'ün bize, Türkiye'ye bıraktığı '7 Temel Hazine' olarak farklı bir bakışla ele alınıyor.

Atatürk'ün bunları tek tek nasıl düşünüp tasarladığı ve bu vizyonunu gerçekleştirmek için ne denli büyük bir çaba harcadığını genç kuşaklara anlatmak gerekiyor.

Atatürk'ün '7 Temel Hazinesi' olarak nitelenen ve Türkiye'yi hâlâ görünmez sağlamlıkları ve dirençleri ile dimdik ayakta tutan bu kurum ve kavramlar şöyle sıralanıyor:

1- Vatan, 2- Meclis, 3- Ordu, 4- Cumhuriyet, 5- Laiklik, 6- Kadın Hakları, 7- Türk Kimliği.

Bu çalışma Atatürk'ün bu kavramları nasıl oluşturduğunun, bu kurumları nasıl gerçekleştirdiğinin öyküsüdür.

O, Bize VATAN Verdi

Bu bölüm Mustafa Kemal'in Osmanlı devletinin çöküş sürecinde 'Yeni bir Türk devleti-Yeni bir Türk vatani' fikrini geliştirmesini ve kafasında sınırlarını çizdiği o yeni vatani, milli mücadele ile adım adım kurtarması ve yeni devleti kurmasının öyküsüdür.

"Türk vatani bir bütündür, parçalanamaz."

"Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk edilemez."

"Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmaya layıktır."

İçinde doğup büyüdüğümüz Türkiye pek çok kişiye, öteden beri hep var olan bir ülke gibi görünür. Sanki Türkiye kendiliğinden ortaya çıkmış bir ülkedir. Tarih başka türlü de ilerlese, Türkiye'nin yine böyle, bugünkü gibi var olabileceğini düşünürler. Bazı İslamcı ve liberal aydınlar bu vatani Atatürk'e borçlu olduğumuzu kabul etmek istemezler. 'Olmasan da olurduk' gibi sloganlar, Atatürk'ün kurucu rolünü reddeden zihniyeti yansıtır.

Acaba gerçekten böyle midir? Atatürk olmasa, yitip gitmiş bu topraklardan bir ülke, bir vatan ve yeni bir Türkiye yaratılması mucizesi gerçekleşir miydi? 100 yıl sonra bu konuya farklı bir bakışla yeniden eğilmek gerekiyor.

OSMANLI'DA 'VATAN' YOK, 'MÜLK' VAR

Osmanlı padişahlarının 'vatan'ı yoktu, 'mülk'ü vardı. Osmanlı'nın bütün toprakları padişahın mülküydü, o topraklarda yaşayan insanlar da padişahın 'kulu'ydu. Padişahlar ülkede ve halk üzerinde mutlak otorite sahibi oldukları için 'vatan' ve 'millet' gibi kavramlar onlar için anlamsızdı.

Osmanlı'nın son dönemi olan II. Abdülhamit zamanında (1876-1909) 'vatan' ve 'millet' sözcükleri yasaktı. Bırakın yazmayı, bu sözcükleri ağzına alanlar bile hapse, sürgüne giderdi. Baskıcı Saray bu sözcükleri Jön Türklerin, 'parolası' olarak görüyordu.

II. Abdülhamit yaygın bir jurnal (muhabir) ağı kurmuştu. Hafiye şebekesi ile yetinmiyor, halkı da sürekli birilerini

jurnallemeye teşvik ediyordu. Saray'ın dolapları, masaları II. Abdülhamit'in okumaya bile zaman bulamadığı jurnal mektupları ile dolup taşmıştı.

O yıllarda Harbiye'deki subay hocalar bu kavramların yerine Fransızca 'patrie' (vatan) ve 'nation (millet) sözcüklerini kullanırlardı. Saray sansürünü böyle delerlerdi.

'Vatan' ve 'millet' kavramları dünya sahnesine 1789 Fransız Devrimi ile çıktı. Avrupa'da 1800'lü yıllardan itibaren milliyetçi rüzgârlar esti. Krallıklar devrildi, imparatorluklar yıkıldı ve ulus-devletler kurulmaya, parlamentolar açılmaya başladı.

Osmanlı'ya 'vatan' ve 'millet' kavramları 19. yüzyılın ikinci yarısında Jön Türkler (Yeni Osmanlılar) ile beraber geldi. Bu kavramları ilk kez yücelten gazeteci, yazar ve şair Namık Kemal'dir (1840-1888).

Namık Kemal'in *Vatan yahut Silistre* adlı eseri 1873'de İstanbul'da Gedikpaşa'da ilk kez sahnelendiği zaman halk tiyatro çıkışı sloganlarla yürüyüş yaptı. Namık Kemal bunun üzerine Padişah Abdülaziz tarafından sürgüne gönderildi. Oradan yurtdışına kaçtı. Gazete çıkardı, vatan-millet-hürriyet şiirleri yazmaya devam etti. 1876 darbesinden sonra İstanbul'a döndü. Daha sonra II. Abdülhamit tarafından çeşitli resmi görevlerle tekrar sürgüne yollandı. 1888'de 48 yaşında Sakız Adası kaymakamı olarak sürgünde öldü. 'Vatan Kasidesi' gibi destansı şiirleri ölümünden sonra da gizlice elden ele dolaşan Namık Kemal, halkın kalbinde silinmez bir iz bıraktı.

'Vatan ve Hürriyet' şairi Namık Kemal kendisinden sonra gelen 'İttihatçılar Kuşağı'nı derinden etkiledi. Onlar Namık Kemal'in gizlice okudukları şiirlerle coştular. Bu şiirlerin güçlü, tutkulu mücadele ruhuyla büyülediler. 'Vatan-millet-hürriyet' sözcükleri uğruna ölüme gittikleri kutsal yeminlere dönüştü. Namık Kemal'den etkilenen gençlerden biri de, büyük şair öldüğü zaman henüz 7 yaşında olan Mustafa 'Kemal'di.

'VATAN' KAVRAMINI NAMIK KEMAL'DEN ÖĞRENDİ

Mustafa Kemal 'vatan ve millet' kavramlarıyla ilk kez 14-15 yaşlarında Manastır Askeri Lisesi'nde (1895-98) tanıştı. Arkadaşı Ömer Naci edebiyata meraklı, şair ve romantik bir gençti. Mustafa Kemal'e Namık Kemal'in şiirlerini ilk veren oydu.

O yıllarda patlak veren Osmanlı-Yunan Savaşı (1897) sırasında, tüm askeri ortaokul (rüşdiye) öğrencileri gibi Mustafa Kemal'in yüreğini de derin bir milliyetçilik ve vatan ateşi sardı. Genç Mustafa Kemal bir arkadaşı ile birlikte cepheye yürüyen birliklere 'gönüllü' katıldı, çatışma bölgesine gitmelerini tesadüfler önledi.

Osmanlı çöküş dönemindeydi. Askeri öğrenciler 'Vatan elden gidiyor. Millet bizden fedakârlık bekliyor' heyecanı içindeydiler. Gizli-açık konuşmalar hep bu konular üzerineydi.

Mustafa Kemal İstanbul'da 1899'da Harbiye'ye girince 'Vatan-Millet' meselesi daha da kızıştı. Okuldaki 'hitabet' yarışmalarında ateşli konuşmaları ile dikkat çekiyordu. Harbiye, Mustafa Kemal'in İstanbul'u, Osmanlı'yı yakından tanıdığı, memleket meselelerinde derinleştiği bir okul oldu.

Osmanlı'nın başkenti İstanbul'da 500 kişilik yere 3 bin askeri öğrencinin sıkıştırıldığı Harbiye 'idaresiz ve bakımsız'dı. Sular akmadığı için toplu namaza abdestsiz gidiliyordu. Genç Mustafa Kemal Osmanlı devletinin çürümüş olduğunu ve çöküşe gittiğini düşünmeye başladı. Mithat Paşa, Namık Kemal gibi vatanseverler sürgün edildiğine göre yönetimde bir 'fenalık' vardı. Düşünceleri giderek keskinleşti.

Harbiye'deki yakın arkadaşı Ali Fuat (Cebesoy) (1882-1968) anılarında Mustafa Kemal'in daha o yıllarda (1900'lerin başı) 'Çürümüş ve çöken Osmanlı yerine yeni bir Türk devleti kurma' fikrini geliştirdiğini anlatır. Namık Kemal'in şiirleri de Mustafa Kemal'in politik gelişimine yön verir.

Ali Fuat Cebesoy, Mustafa Kemal'in bir gece yatakhane de kendisine Namık Kemal'in 'Vatan Kasidesi' şiirini gizlice verdiği ni ve 'bunu ezberleyelim' diyerek iki dizesini heyecanla fısıldadığını anlatır:

*Felek her türlü esbab-ı cefasın toplasın gelsin
Dönersem kahpeyim millet yolunda bir azimetten*

Vatanın kurtuluşu için yılmadan her türlü fedakârlığı yapma azmi, Namık Kemal'in ateşli mısralarından yayılarak Mustafa Kemal'in genç yüreğini 20'li yaşların başında tutuşturur. Bu ateş ölene kadar sönmeyecektir. 'Vatan' ve 'millet' kavramları Mustafa Kemal'in zihninde, hep ilerde, göklerde dalgalanan iki kutsal sancak gibi ona yol gösterir.

Mustafa Kemal ve Ali Fuat 1902'de birlikte 3 yıllık kurmay okuluna (Harp Akademisi) başlarlar. Okulda gizlice 'muhalif gazete' çıkarıp dağıtırlar. Bir baskında yakalanırlar. Ancak Müdür Ali Rıza Paşa gençleri kollayarak olayı geçirir.

ÖNCE GÖZALTI, SONRA SÜRGÜN

1904 yılı sonunda Mustafa Kemal ve Ali Fuat 'yüzbaşı' rütbesiyle Harp Akademisi'ni bitirirler. Tayinlerini beklerken Mustafa Kemal üç arkadaşıyla Yenikapı'da bir pansiyon kiralar. Burada sık sık toplanıp 'memleket meseleleri'ni konuşurlar. Aralarına sızdırılan bir muhbirin ihbarıyla Mustafa Kemal ve Ali Fuat ile birkaç yüzbaşı daha yakalanır ve Saray'da sorgulanırlar. Mustafa Kemal birkaç hafta nezarete (gözaltı) kalır. Daha sonra Harp Akademisi'ndeki hocaları devreye girer, genç subaylara kefil olurlar ve hepsi serbest bırakılır.

Mustafa Kemal memleketi Selanik'teki III. Ordu yerine sürgün olarak, Suriye'ye V. Ordu'ya yollanır. Ali Fuat da aynı bölgeye gönderilir. Mustafa Kemal'in tayin emrinde 'Memleketine (Selanik) kolayca gidemeyeceği bir yere tayini' notu vardır.

Mustafa Kemal ve Ali Fuat 1905 yılı şubat ayında sürgün bölgesi Suriye’de kurmaylık stajına başlarlar.

Mustafa Kemal Şam’daki çarşıda sürgüne yollanmış Mustafa (Cantekin) adlı eski bir Tıbbiyeli ile karşılaşır. Onunla ve birkaç subayla birlikte ‘Vatan ve Hürriyet Cemiyeti’ni kurar. Bu ilk örgütün adı Namık Kemal’in rüzgârını taşır. Ancak Mustafa Kemal, kısa sürede ihtilalci faaliyetin Suriye topraklarında verimsiz kaldığını anlar ve mutlaka Rumeli’ye geçmek ister.

1906 baharında Mustafa Kemal gizlice Yafa’dan Selanik’e (Rumeli) geçer. Üç aylık bir sağlık raporu alarak gezisini uzatır. Selanik’te bir grup yakın arkadaşı ile ‘Vatan ve Hürriyet’in bir şubesini kurar. Toplantıya katılan herkese silah üstüne yemin ettirir. Hakkında takibat başlayınca yine gizlice Suriye’ye döner. Arkadaşları yokluğunu bildirmeyerek durumu idare ederler.

1907 sonbaharında Mustafa Kemal, kendini III. Ordu’ya tayin ettirir. Yeniden Selanik’e gelir. Ancak kurduğu gizli cemiyeteki eski arkadaşları, Selanik’te Talat Bey tarafından 1906 Eylül ayında kurulan gizli İttihat ve Terakki Cemiyeti’ne (İTC) katılmışlardır. Mustafa Kemal, iki cemiyetin gizlice birleşmesiyle mecburen Eylül 1907’de İTC’ye katılır.

MUSTAFA KEMAL SORUYOR: LİDER KİM, PROGRAM NE?

Mustafa Kemal katıldığı andan itibaren, İTC yöneticileriyle aralarında görüş ayrılıkları patlak verir. İTC’nin esas hedefi ‘İstibdat’ın yıkılmasıdır. Meşrutiyet’in ilanı ve Anayasa’nın yeniden yürürlüğe konulmasına odaklanmışlardır. Onlara göre Meşrutiyet ilan edilip, Meclis açılırsa, işler kendi kendine düzene girecektir. Devlet ve vatan böylece kurtulacaktır.

Mustafa Kemal bu görüşlere katılmaz. Hiç bıkmadan ‘Meşrutiyet ilan edildikten sonra ne olacak?’ diye sorar. İTC’de liderliği belirlenmesini ve Meşrutiyet sonrası için ‘net ve açık

